

Előterjesztés
a Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. részvételével megvalósuló
„INACO” elnevezésű nemzetközi projekt előrehaladásáról

INACO - Innovatív stratégiák a kockázatkezelési tervek elfogadására az érzékeny kulturális és természeti örökség értékeinek az éghajlati veszélyekkel szembeni ellenálló képességének növelése érdekében a vízgyűjtő területen.

INnovative strategies for the Adoption of risk management plans to enhance the resilience of sensitive Cultural and natural heritage Objectives against climate hazards in river basin districts

A projekt bemutatása:

Az INACO Interreg Central Europe program keretében megvalósuló nemzetközi projekt 2024. júniusában indult el, 30 hónapos időtartamú és 1.992.910 Euros költségvetésű, amelyet az Európai Regionális Fejlesztési Alap és hazánk esetében a Magyar Állam társfinanszírozásával valósul meg.

A nemzetközi projekt célja, hogy javítsa a közép-európai régiók ellenálló képességét az éghajlatváltozással szemben, a vízgyűjtő területeken a kulturális és természeti örökséget érintő természeti és emberi eredetű negatív hatásokkal szemben. Transznacionális stratégiák, integrált webalapú megoldások és kockázatkezelési tervek kidolgozására kerül sor az illetékes hatóságok támogatása érdekében az éghajlatváltozás kockázatainak - például árvizek, földcsuszamlások, erdőtüzek és aszály, valamint vízhiány - kitett kulturális és természeti örökségi helyszínek védelmét célzó intézkedések kidolgozásában és elfogadásában. További cél az éghajlatváltozással összefüggő szélsőséges/rendkívüli események hatása miatt veszélyeztetett természeti és kulturális örökség megőrzése és kezelése a politikai döntéshozók, a közigazgatási szervek, a magánszektor és társadalmi szereplők együttműködése és koordinációs fellépése révén.

Az Ügynökség a Tematikus WP1 munkacsomagban együttműködik az uniós irányelvek és a nemzeti/regionális/vízgyűjtőgazdálkodási tervek végrehajtásának magyarországi helyzetével kapcsolatos felmérésben. A Tematikus WP2 munkacsomagban együttműködik a kísérleti intézkedések végrehajtásában, amely az INACO kockázatértékelő eszköz tesztelésére összpontosít a kulturális, természeti örökség védelmére tóparti környezetben (Fonyód város közigazgatási terület - kísérleti helyszínen, mivel az elmúlt években több katasztrófaesemény történt pl.: heves esőzések, szélsőséges szellőzések és zivatarok, árvizek, nád- és tőzegtüzek, az ún. löszszirtek részleges omlása). Ezen kívül közreműködik a sebezhetőség/sérülékenység értékeléséhez szükséges interaktív online eszköz kifejlesztésében és a polgárok számára készült webalapú mobilalkalmazás kifejlesztésében. Továbbá a területet érintő társadalmi-gazdasági kihívások hatásai is elemzésre kerülnek a szélsőséges eseményeket illetően. A Tematikus WP3 munkacsomagban együttműködik a kockázatkezelési terv kidolgozásában, elősegítve annak elfogadását a Balaton kiemelt térségben. Azonfelül támogatja a kockázatkezelő menedzserek képesség fejlesztését és szakértőivel részt vesz képzésükben és az éles, transznacionális gyakorlatban a kulturális és természeti örökség védelme érdekében.

Mindezen feladatok kapcsolódnak az Ügynökség fő tevékenységeihez, amelyek a nemzeti ágazati stratégiák, valamint a helyi és térségi tervek kidolgozását és végrehajtását segítik. A

hazai és nemzetközi partnerszervezetekkel együttműködve az Ügynökség összekapcsolja a döntéshozókat a tudományos szereplőkkel, hogy a kulturális és természeti értékekre összpontosító, előremutató kezdeményezéseket indítson el. A veszélyek és kockázatok mélyebb ismerete jelentősen segítheti a megelőzés tervezési és előkészítési munkálatait, különösen a veszélyeztetett kulturális és természeti értékek védelme érdekében.

A projekt futamideje: 2024. június 1. – 2026. november 30.

A projekt partnersége:

A projekt vezetője az olaszországi Atmoszfératudományi és Éghajlati Intézet - Olasz Nemzeti Kutatási Tanács, a többi partner:

- Kremsi Továbbképző Egyetem, Ausztria
- SISTEMA GmbH, Ausztria
- Szövetségi Vízgazdálkodási Hivatal, Ausztria
- Elméleti és Alkalmazott Mechanikai Intézet CAS, Csehország
- Intézet Dubrovnik Helyreállításáért, Horvátország
- Tájvédelmi Alapítvány, Lengyelország
- Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség, Magyarország
- Forchheim Kerületi Önkormányzat, Németország
- Kassai Műszaki Egyetem, Szlovákia
- Po Delta Nemzeti Park, Olaszország

Társult partnerek:

- Wroclaw-i Regionális Vízügyi Igazgatóság, Lengyelország
- Árvíz- és lavinavédelmi Tartományi Központ Bécs, Alsó-Ausztria és Burgenland, Ausztria
- Kassai Önkormányzati Régió, Szlovákia
- Fertő-tavi Világörökség Egyesület, Ausztria
- Burgenland Tartományi Kormányhivatal, Építési Igazgatóság, Vízügyi Főosztály, Ausztria
- Troja-medence Külvárosi Park, Csehország

Megvalósult intézkedések bemutatása:

D.1.1.1 Az EU Vízkeret irányelv elfogadásának elemzése a kulturális/természeti örökségi területek védelmével kapcsolatban

Az intézkedés célja, hogy felmérje az EU Vízkeret irányelv, valamint az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodással összefüggő stratégiai dokumentumokat Közép-Kelet Európában, és megállapítsa azok regionális/nemzeti szintű elfogadását. Ez az elemzés a közép- és kelet-európai vízgyűjtő területeken a szélsőséges éghajlati eseményeknek (nagy vízgyűjtő területet érintő árvíz, hirtelen áradás, heves esőzés, szélvihar, elhúzódó aszályos időszakok, hóhullám, aszályhoz kapcsolódó tűzvész, földcsuszamlás, part menti erózió) kitett és emiatt veszélyeztetett kulturális természeti örökség védelme érdekében bevezetett intézkedésekkel kapcsolatos erősségek és gyengeségek azonosítására összpontosít.

Bár az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodási stratégiák elfogadásának jelenlegi állása Közép-Kelet Európában nemzeti, regionális és helyi szinten teljes mértékben megvalósult, számos hiányosság van, amelyekkel foglalkozni kell, különösen a kulturális és természeti értékek védelmét tekintve. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodási stratégiák Közép-Kelet Európában jelentősen javíthatják a kulturális és természeti örökség védelmét azáltal, hogy az ellenálló képességet növelő intézkedéseket beépítik a környezetvédelmi és településtervezési tevékenységekbe. Ezek a stratégiák gyakran a szélsőséges időjárási események - például árvizek, aszályok és hőhullámok - jelentette kockázatok csökkentésére összpontosítanak, amelyek veszélyeztethetik a történelmi épületeket, régészeti lelőhelyeket és természeti tájakat. A természet alapú megoldások - például a zöld infrastruktúra, a vizes élőhelyek árvízvédelme vagy a fenntartható terület használat - előmozdításával az alkalmazkodási tervek megvédhetik a tárgyi és szellemi örökséget az éghajlat okozta romlástól. Ezen túlmenően ezek a stratégiák gyakran tartalmaznak intézkedéseket a biológiai sokféleség megőrzésére és az olyan ökoszisztémák védelmére, amelyek szerves részét képezik a tájak kulturális értékének (például a hagyományos gazdálkodási rendszerek vagy a történelmi parkok). Az éghajlatváltozással szemben ellenálló településtervezés magában foglalja a kulturális nevezetességek és zöldterületek védelmét, tovább támogatja az örökség megőrzését. A környezetvédelmet és az örökséggazdálkodást ötvöző holisztikus megközelítéssel az alkalmazkodási stratégiák biztosíthatják, hogy a kulturális és természeti értékek megmaradjanak a jövő generációi számára.

Ami a kulturális és természeti értékek védelmének a Vízköri Irányelvbe való be nem illesztését illeti, hangsúlyozni kell, hogy a víztestek és az ökoszisztémák a kulturális helyszínek szerves részét képezik. Ezért, bár nem szerepel kifejezetten, a kulturális örökség védelme, illetve annak néhány dimenziója csak közvetve szerepel a Vízköri Irányelvben. Ez egy fontos szempont, amelyet tovább lehetne fejleszteni annak érdekében, hogy a kulturális és természeti értékek védelme beépüljön a kockázatkezelésbe. A különböző stressztényezők, többek között a tömegturizmus, az urbanizáció és a környezetszennyezés, valamint az éghajlatváltozás fokozódó negatív hatásai a kulturális örökség romlását és károsodását felgyorsító degradáció fő okának tekinthetők. Bár az alkalmazkodás átmeneti jelleggel lehetséges (pl. mobil gátrendszer kiépítésével), az üvegházhatású gázok kibocsátásának, a szennyezésnek és a tömegturizmusnak a csökkentése elengedhetetlen ahhoz, hogy a kulturális örökséget hosszú távon megőrizzük a jövő nemzedéke számára.

Az angol nyelvű jelentés az 1. sz. mellékletben található.

D.1.1.2 Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodással kapcsolatos stratégiák/tervek elfogadásának vizsgálata a kulturális és természeti értékek védelme érdekében

A projekttevékenység célja a közép-kelet európai hatóságok által az éghajlatváltozás hatásainak enyhítése érdekében hozott szakpolitikáknak és stratégiáknak a vizsgálata.

Közép-Kelet Európában az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodási stratégiák a régió szélsőséges időjárási eseményekkel - például hőhullámokkal, árvizekkel és aszályokkal - szembeni növekvő sebezhetőségének kezelésére összpontosítanak. A legfontosabb stratégiák közé tartozik a vízgazdálkodás javítása az árvízvédelem és az aszályokkal szembeni ellenálló képesség javítása érdekében, a fenntartható mezőgazdaság előmozdítása a változó csapadékmennyiségek és intenzitás változása hatásának mérséklése érdekében, valamint a zöld infrastruktúrába, például a városi zöldterületekbe való beruházás a hőszigetek mérséklése érdekében. Emellett a közép-kelet európai országok a katasztrófákra való felkészültség

megerősítésén is dolgoznak és az éghajlatváltozással szemben ellenálló településtervezés előmozdításán, miközben az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére és a megújuló energiára való áttérésre irányuló politikákat is végrehajtják. A határokon átnyúló együttműködés kulcsfontosságú, mivel számos környezeti kihívás transznacionális jellegű.

Az angol nyelvű jelentés a 2. sz. mellékletben található.

D.1.2.2 A kockázatnak kitett területek azonosítása és a legérzékenyebb kulturális és természeti értékek

A projekttevékenység célja, hogy nemzeti/helyi szinten mélyrehatóan megvizsgálásra kerüljenek a meglévő adatbázisok, elterjedési térképek, GIS-platformok és egyéb, kifejezetten a természeti és kulturális örökségi helyszínek lehatárolására kifejlesztett. A kutatást különösen az UNESCO egyezményekben és a Natura 2000 hálózatban foglalt, a védelemre és a kockázatkezelésre vonatkozó irányadó elvek vezérlik, a vizes élőhelyekre vonatkozó RAMSAR-egyezményt is áttekintve, a köztük lévő szinergiák értékelésével. Ez a jelentés a szélsőséges éghajlati jelenségekre legérzékenyebb kulturális és természeti értékeket vizsgálja a tapasztalt környezeti és társadalmi-gazdasági hatások tekintetében. A kiválasztott kísérleti helyszínek vizsgálatára a következő szempontok alapján került sor:

- A kísérleti helyszín neve és elhelyezkedése (GPS-koordináták, régió, ország, EU azonosító, város, település).
- Az érintett kulturális örökségi javak tipológiája (természetmegőrzési terület, történelmi települések és kertek, történelmi épületek és régészeti lelőhelyek, műemlékegyüttesek, történelmi parkok és kertek).
- Veszélytípusok (árvizek, szélviharok, erdőtüzek és aszály).
- Sebezhetőségek (a helyszínt érintő gyenge pontok, mint például geomorfológiai, hidrogeológiai, emberi tényezők, de a menedzsment gyengeségei is, pl. pénzühiány stb.).
- Rugalmassági jellemzők (erősségek, amelyek lehetővé teszik a helyszín számára, hogy nagyobb változások nélkül elviselje az olyan sokkhatásokat, mint a katasztrófák; ezek lehetnek fizikai, irányítási, gazdasági és társadalmi tényezők).
- Kockázatnak kitett területek a helyszínen belül.

Ez a kutatás bemutatja, hogy az éghajlatváltozás jelentős kockázatot jelent mind a kulturális, mind a természeti örökségre Közép-Kelet Európában, ahol a hőmérséklet emelkedése, a gyakoribb szélsőséges időjárási események és a csapadékkintenzitás változása történelmi helyszíneket, műemlékeket és tájakat fenyeget. A megnövekedett csapadékmennyiség és az áradások károsíthatják a sérülékeny szerkezeteket, műalkotásokat és régészeti lelőhelyeket, míg a hosszan tartó hóhullámok és aszályok felgyorsítják az olyan építőanyagok, mint a kő, a fa és a vakolat pusztulását. A természeti örökséget - beleértve az erdőket, vizes élőhelyeket és ökoszisztémákat - szintén veszélyeztetik a változó éghajlati viszonyok, amelyek megzavarják a biológiai sokféleséget és lerontják az élőhelyeket. Emellett az éghajlatváltozás együttes hatásai - például a páratartalom és a hőmérséklet ingadozása - károsíthatják a levéltárak, kéziratok és más érzékeny kulturális tárgyak megőrzését. E veszélyek kezelése alapvető fontosságú mind az épített, mind a természeti örökség védelme érdekében a jövő nemzedékek számára.

Az angol nyelvű jelentés a 3. sz. mellékletben található.

A veszélyeztetettség értékelésével, a veszélyek feltérképezésével a kiválasztott kísérleti helyszínek kockázatértékelésével majd a 2. Tematikus munkacsomag foglalkozni.

Siófok, 2024. november 12.

Dr. Molnár Gábor
ügyvezető igazgató

Készítette: dr. Könczölné Egerszegi Zita

...../2024. (11.29.) BFT határozat

A BFT a Balatoni Integrációs Kft. részvételével benyújtott INACO elnevezésű nemzetközi projekt előrehaladásáról szóló előterjesztést megtárgyalta és elfogadja.

Felelős: Dr. Molnár Gábor ügyvezető

Határidő: azonnal